

ÅBNE SPØRGSMÅL

Hvad ?
 Hvordan?
 Hvem?
 Hvor?
 Hvor meget?
 Hvortil? ...

"MODSTAND" (er relationel)

Udtryk: Afbryder - argumenterer - skifter emne - er uopmærksom - bagatelliserer - undgår - undskylder - giver andre skylden osv.

Årsager: Konfronterende interviewstil, "ordnereflekser", overføringsfænomener, ambivalens, forsvar, usikkerhed, utilstrækkelig indsigt, føler sig udsat

At møde modstand:

- Sempel refleksion (bekræftende). Respekter personens indvendinger
- Udvidet refleksion. En ide om en mulig årsag sendes tilbage, en spejling af en underliggende følelse eller mening

REFLEKTERENDE LYTNING

At give et bud på/komme med et udsagn om, hvad den talende mener

Gentagelse

Refleksion af mening

Refleksion af følelser

AT ARBEJDE MED AMBIVALENS

- Først afdækkes problemets positive sider
Hvad hjælper problemet med?
Hvilke gode sider er der ved ... ?
- Dernæst undersøges de negative sider ved problemet
- Opsummering: På den ene side er det godt for dig, fordi ... men på den anden side er det dårligt, fordi ...
- Valg og ansvar overlades til X: "Hvor er du i forhold til at gøre noget ved problemet? Hvad tænker du om det?"

AT FORBEREDE ÆNDRING

- At afdække bekymringer
- At rydde bekymringer af vejen
- At finde håb
- At lede efter undtagelser
- At lede efter ressourcer

EN SMART HANDLEPLAN

Specifikt og konkret

Måleligt

Accepteret (af begge parter)

Realistisk

Tidsspecifik

Bekymringer? Hindringer? Støtte? Belønning?

AT VEDLIGEHOEDE ÆNDRING

- At finde nye måder at forholde sig til sig selv, andre, livet på
- At finde alternativer til problemets positive funktioner
- At afdække tilbagefaldstriggere (psykiske, sociale, fysiske ...)
- At finde alternativer til risikosituationer

TILBAGEFALDSOVERVEJELSER

- Hvordan undgå tilbagefald (se vedligeholdelse)
- Hvordan få stoppet tilbagefaldet, så hurtigt som muligt?
- Hvad vil/kan andre gøre?
- Hvilke konsekvenser?

DE SMÅ KONTRAKTER

- Er det ok for dig/er, hvis vi bevæger os ind på det område?
- Kan vi tale videre om x?
- Er det noget du/l ønsker at have fokus på?
- Jeg ser noget u hensigtsmæssigt i ... Hvad ser du/l? Hvis der ikke er fælles opfattelse, og der bliver sagt nej til at gå videre, må man acceptere, at X ikke ser "det" som u hensigtsmæssigt

OVERFØRING OG MODOVERFØRING

Omhandler samspillet mellem klient og terapeut i den terapeutiske/ pædagogiske situation

"Ved overføring forstås det forhold, at klienten tillægger terapeuten/pædagogen (og andre aktuelle personer) følelser og egenskaber, som har været forbundet med centrale personer i barndommen."

"Ved modoverføring forstås omvendt de følelser, klienten vækker hos terapeuten/pædagogen og som ligger udover almindelig empatisk indlevelse. Det kan dreje sig om aggressive eller ængstelige reaktioner hos terapeuten/pædagogen, og der kan være tale om seksuel interesse. I nogle tilfælde kan disse reaktioner føres tilbage til terapeuten's egne ubevidste konflikter. Supervision er en nødvendig forudsætning for at terapeuten/pædagogen kan komme til at forholde sig rationelt til modoverføringsfænomener."

OVERFØRING (1)

- Er ubevidste kræfter og processer, som opstår i terapeutiske og pædagogiske relationer.
- Forstås ofte som modstand
- Kan forstås som en slags forsvarsmekanisme
- Udtrykker ofte vigtige problemstillinger, som klienten er ubevidst om

OVERFØRING(2)

- Er et mønster, som kan komme til udtryk både i dagligdagen og i terapien
- Kan have mange ansigter og kan optræde som tanker, følelser, forestillinger, holdninger, indstillinger etc.

Manifestationsformer:

Kommer for sent, udebliver
Manglende øjenkontakt, afvisende kropsholdning,
Tavshed, intellektualiseringer
Virker underkuet, er meget rosende
Etc.

HVORDAN GENKENDE OVERFØRING?

Klienten er:

- Overdreven kritisk eller rosende
- Overdreven tilpasset
- Bebrejdende
- Aggressiv

Eller ...

- Viser seksuel interesse
- Forventer særbehandling
- Skifter mellem idyllisering og foragt
- Indtager en hjælpeløs holdning

HVORDAN GENKENDE MODOVERFØRING?

Terapeut/pædagog:

- Keder sig, er uopmærksom sammen med klienten
- Føler skyld
- Får "redningsfantasier"
- Overskrider professionelle grænser
- Føler raseri, har negative "onde" tanker om klienten
- Trækker sig tilbage, ønsker ikke at se klienten
- Føler angst
- Føler utilstrækkelighed/håbløshed
- Fysisk ubehag i forbindelse med samtale/samvær
- Har svært ved at lade sagen ligge

ARBEJDET MED OVERFØRING?

Når terapeuten/pædagogen er blevet bevidst om overføringens karakter ... *han ser mig som sin irriterende og indblandende lillesøster*, kan det være en hjælp til:

- Bedre at forstå klientens adfærd
- At beskytte sig selv fra ubehagelige modoverføringstendenser ... og dermed kunne forblive empatisk
- At tillade klienten at udspille overføringen i trygge rammer og dermed øge muligheden for at løse problematikken ift kontaktpersonen, andre personer - og muligvis også ift den oprindelige centrale person

ARBEJDET MED MODOVERFØRING?

- Blive opmærksom på "ude af proportioner" følelser, tanker, reaktioner.
- Søge tilbage til tidligere erfaringer, oplevelser. Kender jeg følelsen, oplevelsen, situationen? Er der tale om et mønster?
- Opdagelsen af sporene tilbage kan give ny forståelse for en selv og for klienten. Man vil få nye måder at forstå og handle på i den konkrete situation og måske endda også ift den oprindelige situation/person.
- Fravær af modoverføring = Fokuseret opmærksom tilstedeværelse, som ikke forstyrres af følelser, kropslige tilstande

ØVELSE I OVERFØRING OG MODOVERFØRING

Ved hjælp af åbne hv. spørgsmål og refleksiv lytten; hjælp hinanden med at finde eksempler på:

- At du i samtale/samvær med en klient har følt dig presset ud i en bestemt rolle, eller er blevet påduttet en følelse eller adfærd, som har været forstyrrende for kontakten, og som ikke *alene* havde sin rod i den aktuelle situation.
- Hvor du i samtale/samvær med en beboer/klient har lagt mærke til, at du selv har oplevet en følelse eller har handlet på en måde, der har været forstyrrende for kontakten og som ikke *alene* kunne forklares ud fra den *nuværende* situation.

UDEN PROJEKTIONER OG UDEN PROJEKTER

Ved hjælp af refleksioner, kollegial supervision, ekstern supervision kan man som pædagog, terapeut:

1. Blive bedre til at forstå, bekræfte, anerkende og værdsætte klienterne
2. Udvikle forståelse og metoder, som kan tilpasses den enkelte klient
3. Bevare engagement, respekt, åbenhed og nysgerrighed
4. Sidegevinst: udvikling af egen personlighed